NORAKSTS
Lieta Nr.A420683011
A03043 – 12/43

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Valmierā 2012.gada 20.jūnijs

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis G.Ploriņš,

piedaloties pieteicējai un *A.F.* un *K.M.* likumiskajai pārstāvei *A.V.*, juridiskās palīdzības sniedzējai zvērinātai advokātei Kristai Milbergai,
atbildētāja Līgatnes novada pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Līgatnes novada bāriņtiesas pārstāvei *S.O.*,
atklātā tiesas sēdē 2012.gada 30.maijā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc *A.V.*, *A.F.* un *K.M.* pieteikuma par Līgatnes novada bāriņtiesas priekšsēdētājas 2011.gada 25.oktobra vienpersoniskā lēmuma Nr.1-6/40 „Par bērnu izņemšanu no aizbildņa ģimenes un aizbildņa atstādināšanu no pienākumu pildīšanas" atzīšanu par prettiesisku, mantisko zaudējumu Ls 50 apmērā, personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *A.V.*, personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *A.F.*, kā arī personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *K.M.*

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā 2011.gada 28.novembrī saņemts *A.V.* (turpmāk arī pieteicēja un likumiskā pārstāve), *A.F.* un *K.M.* (turpmāk arī Bērni) pieteikums par Līgatnes novada bāriņtiesas (turpmāk arī Bāriņtiesa) priekšsēdētājas 2011.gada 25.oktobra vienpersoniskā lēmuma Nr.1-6/40 „Par bērnu izņemšanu no aizbildņa ģimenes un aizbildņa atstādināšanu no pienākumu pildīšanas" (turpmāk arī Lēmums) atzīšanu par prettiesisku, mantisko zaudējumu Ls 50 apmērā, personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *A.V.*, personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *A.F.*, kā arī personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *K.M.*

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2011.gada 27.decembra lēmumu pieteikums pieņemts un ierosināta administratīvā lieta.

[2] No lietas materiāliem konstatējams, ka ar Bāriņtiesas 2011.gada 25.oktobra vienpersonisko Lēmumu, kurš stājas spēkā un ir izpildāms nekavējoties, nolemts izņemt *A.F.*, *K.M.* un *R.M.* no aizbildnes *A.V.* ģimenes un atstādināt viņu no aizbildnes pienākumu pildīšanas.

[3] Nepiekrītot Bāriņtiesas Lēmumam, *A.V.* savā vārdā un kā Bērnu likumiskā pārstāve ar pieteikumu vērsās Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot tiesu atzīt Lēmumu par prettiesisku un atlīdzināt viņai mantiskos zaudējumus

un personisko un morālo kaitējumu, kā arī atlīdzināt personisko un morālo kaitējumu Bērniem, norādot turpmāk minētos apstākļus.

[3.1] Lēmuma pieņemšanas brīdī pieteicējai netika izskaidrotas viņas tiesības, Lēmuma būtība, netika fiksēts viņas viedoklis, netika iztaujāti Bērni. Lēmuma izpildes rezultātā, ievietojot Bērnus */aprūpes centrs/*, ir pārkāptas bērnu tiesības, nav ievērotas viņu intereses un ir nodarīts būtisks kaitējums viņu veselībai.

[3.2] Bāriņtiesas priekšsēdētājas pirmā apmeklējuma laikā viņa nav atradusies mājās, bet neskatoties uz šo faktu Bāriņtiesas pārstāve Bērniem bez pieaugušo klātbūtnes likusi rakstīt paskaidrojumu par to, kur viņi vēlas dzīvot. Līdzšinējā sadarbība ar Bāriņtiesas priekšsēdētāju nav izveidojusies veiksmīga, arī brīvpusdienas bērniem skolā piešķirtas tikai pēc atkārtota lūguma.

[3.3] Esošā dzīvesvieta, pieejamā izglītība un interešu izglītība nodrošina Bērnu pilnvērtīgai attīstībai nepieciešamos apstākļus. Esot viņas aizbildnībā, neviens no bērniem nav radījis nekādas problēmas sabiedrībai, visi apmeklē skolu ar apmierinošām sekmēm un piedalās dažādos ārpusskolas interešu pulciņos. Neraugoties uz finansiālajām grūtībām, visiem bērniem tiek nodrošināta iespēja piedalīties skolas ekskursijās un citos atpūtas pasākumos. Ikdienā bērniem brīvais laiks tiek strukturēts, lai veiktu skolas mājas uzdevumu izpildi, katram no bērniem tiek uzticēti noteikti pienākumi, bet neviens no viņiem netiek pārmērīgi noslogots mājas darbu veikšanā.

[3.4] Pieteicēja un likumiskā pārstāve nepiekrīt Bāriņtiesas argumentam, ka bērni bieži slimo, un norāda, ka viņu ģimenes ārste var apliecināt, ka šis apgalvojums nav patiess. Vienpersoniskajā Lēmumā nav ietverta informācija, kas apstiprinātu Bāriņtiesas priekšsēdētājas apgalvojumus par draudiem bērnu veselībai un attīstībai. Tādēļ pieteicēja un likumiskā pārstāve lūdz ņemt vērā faktu, ka neviens no Bāriņtiesas apgalvojumiem par viņas psiholoģisko un veselības stāvokli nav balstīts ne uz psihologa, ne citu veselības aprūpes speciālistu atzinumiem, bet tikai uz Bāriņtiesas priekšsēdētājas personīgo viedokli. Pieteicējai un likumiskajai pārstāvei nav saprotams, uz kādiem faktiem balstoties ir izteikts Bāriņtiesas minējums par viņas iespējami naidīgo attieksmi pret sabiedrību.

[3.5] Pieteicējai un likumiskai pārstāvei nav saprotams, kādi sadzīves apstākļi ir apdraudējuši bērnu dzīvību vai veselību un turpmāku attīstību. Nav saprotams, saskaņā ar kādiem normatīvajiem aktiem Bāriņtiesas priekšsēdētāja vadījusies, lai noteiktu kārtības un haosa līmeni dzīvesvietā. Norāde par zemo gaisa temperatūru telpās nav apstiprināta ne ar kādiem objektīviem temperatūras mērījumiem.

[3.6] Pieteicēja un likumiskā pārstāve vērš uzmanību, ka dienā, kad bērni tika izņemti no ģimenes un nogādāti krīzes centrā, *A.F.* bija noteikts gultas režīms sakarā ar iepriekš gūto smadzeņu satricinājumu. *A.F.* atteicās doties līdzi Bāriņtiesas priekšsēdētājai, uz ko viņam tika paziņots, ka atteikšanās gadījumā tiks pielietots spēks, un tika norādīts uz līdzās esošajiem pašvaldības policijas pārstāvjiem. Minētās sarunas laikā pieteicēja sazinājusies ar bērna ģimenes ārsti, kura norādīja, ka dotajā brīdī ir nepieļaujami pārvest *A.F.* uz krīzes centru, jo tas var būtiski kaitēt viņa veselības stāvoklim. Pieteicēja uzskata, ka tādējādi

Bāriņtiesas pārstāve ir pārkāpusi Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta 2.punktu.

[3.7] Pieteicēja un likumiskā pārstāve norāda, ka Bērniem tika apsolīts, ka viņi varēs sazināties ar viņu, taču pēc ievietošanas krīzes centrā vairākas dienas šāda iespēja tikusi liegta. Bērni ar interneta palīdzību sazinājušies ar radinieci, lūdzot palīdzēt tikt projām no krīzes centra, kas vēlreiz apstiprina faktu, ka šī situācija viņiem nav bijusi labvēlīga. Pieteicēja uzskata, ka bērni bija maldināti un Bāriņtiesas priekšsēdētāja vēlējusies viņus noskaņot pret likumisko pārstāvi, norādot, ka viņa atsakās apmeklēt psihologu un tādējādi bērniem nebūs iespējams atgriezties mājās.

[3.8] 2011.gada 7.novembrī pieteicējai un likumiskajai pārstāvei pirmo reizi tika piedāvāta iespēja satikties ar bērniem, kuri ļoti pārdzīvoja notikušo un izteica nepārprotamu vēlmi atgriezties mājās. Laikā, kamēr bērni atradās krīzes centrā, viņiem bija sākušās veselības problēmas, jo viņi bija inficējušies ar kašķi un utīm. *A.F.* krīzes centrā netika nodrošināta nepieciešamā ārstēšanā pēc smadzeņu satricinājuma. Pēc pieteicējai un likumiskajai pārstāvei labvēlīga Rīgas bāriņtiesas lēmuma 2011.gada 9.novembrī bērniem tika atļauts atgriezties mājās un viņi nogādāti pie ģimenes ārsta veselības stāvokļa izvērtēšanai. Ģimenes ārste konstatējusi, ka bērniem ir radušās būtiskas veselības problēmas un to novēršanai ir nepieciešama ilgstoša ārstēšana.

[3.9] Pieteicēja un likumiskā pārstāve norāda, ka Bāriņtiesas priekšsēdētājas rīcība, izņemot bērnus no ierastās sociālās vides un liedzot viņiem apmeklēt izglītības un interešu izglītības iestādi bez pamatota iemesla, ir radījusi bērnos lielu trauksmi, bailes un nedrošības sajūtu.

[4] Administratīvajā rajona tiesā 2012.gada 1.februārī saņemts Bāriņtiesas rakstveida paskaidrojums *(lietas 48. – 50.lapa)*. Savā rakstveida paskaidrojumā tiesai Bāriņtiesa norāda, ka pieteikumu neatzīst turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[4.1] Jau 2010.gada rudenī, vērtējot pieteicējas audžuģimeni, gan Bērnu tiesību aizsardzības inspekcija, gan Bāriņtiesa konstatēja bērniem nepieņemamus apstākļus un deva laiku viņai savest māju kārtībā un apmeklēt speciālistu konsultācijas. Tas deva nelielus uzlabojumus un Bērni palika ģimenē.

2011.gada 25.oktobrī Smiltenes novada bāriņtiesa, Līgatnes novada bāriņtiesa un Bērnu tiesību aizsardzības inspekcija pārbaudīja bērnu aprūpes un dzīves apstākļus un pieņēma katra savai kompetencei atbilstošus lēmumus, jo mājās un pagalmā valdīja nekārtība, visās telpās, kur dzīvoja bērni, atradās mantas gan kastēs, gan kaudzēs. Virtuve un vannas istaba piekrauto mantu dēļ nebija lietojamas. Pagalmā atradās bojāti augļi un dārzeņi un dažādi saimnieciski atkritumi. Visās pārbaudēs pieteicēja un likumiskā pārstāve apgalvoja, ka pārbaudītāji ierodas nelaikā un ka tajā brīdī notiek lietu kārtošana.

[4.2] Bāriņtiesa konstatējusi, ka psihologu konsultācijas un audžuģimeņu atbalsta grupas *A.V.* apmeklē tikai tad, kad nevar no tām izvairīties, kritizējot jebkuru personu, kas pasaka kaut ko, kas viņai nav pieņemams, bet ļoti nekritiski vērtējot savu attieksmi. Savukārt bērni nesaskata problēmas savās darbībās, neatzīst domstarpības vai to izraisīšanu pārmet citiem, kā rezultātā

rodas konflikti ar vienaudžiem, pedagogiem un sabiedrību. No sarunas ar bērniem secināms, ka bērni pauž aizbildnes uzskatus. Bērni nav pieraduši veikt konkrētus sistemātiskus uzdevumus, neveic ikdienas pienākumus. Mājās pastāvošā nekārtība bērniem nešķiet traucējoša.

[4.3] Bāriņtiesa vērsās ar iesniegumu pie Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta speciālistiem, lūdzot apsekot un izvērtēt Bērnu drošību dzīvesvietā. 2012.gada 4.janvārī saņemta atbilde ar pārbaudes rezultātiem, kurā atzīts, ka dzīvesvietā ir pieļauti vairāki būtiski ugunsdrošības noteikumu pārkāpumi un uzdots tos konkrētā termiņā novērst.

[4.4] No sociālās rehabilitācijas institūcijas */aprūpes centrs/* saņemts Bērnu rehabilitācijas uzdevumu un rezultātu apkopojums, kurā norādīts, ka *A.F.* un *K.M.* uzvedība ir bijusi skaļa, izaicinoša, viņi pauž bravūru, dusmas, agresiju, reizēm lieto rupjus vārdus, savu vainu konfliktsituācijās neatzīst, mēdz neievērot iekšējās kārtības noteikumus, var aizskart citus bērnus. Arī bērnu raksturojumos no skolas un citos informatīvajos dokumentos redzams, ka bērnu attieksme pret savām darbībām ir ļoti nekritiska.

[4.5] Gan Smiltenes novada bāriņtiesas priekšsēdētāja, gan Valsts bērnu tiesību aizsardzības referente 2011.gada 25.oktobrī, pārbaudot *A.V.* audžuģimenē ievietoto bērnu dzīves apstākļus, atzina tos par tādiem, kas ir pretrunā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10.panta pirmajā daļā noteikto.

[4.6] Izņemot bērnus no pieteicējas un likumiskās pārstāves ģimenes, Bāriņtiesas priekšsēdētāja neminēja, ka viņi nevarēs atgriezties ģimenē. *A.V.* tika dots laiks, lai viņa varētu sakārtot dzīves vidi, kur bērniem atgriezties. Arī bērnu ģimenes ārsts neziņoja par to, ka *A.F.* būtu nepieciešams gultas režīms un viņš nedrīkstētu celties no gultas. Bāriņtiesai ir laba sadarbība ar pieteicējas un likumiskās pārstāves audžubērnu ģimenes ārsti un visos sarežģītajos gadījumos ģimenes ārste zvana Bāriņtiesas priekšsēdētājai, lai pārrunātu nepieciešamo rīcību, lai nekaitētu bērnu veselībai.

[5] Tiesas sēdē pieteicēja un likumiskā pārstāve uzturēja pieteikumā ietverto prasījumu, pamatojoties uz tajā norādītajiem apstākļiem.

Bāriņtiesas pārstāve tiesas sēdē pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumos norādītajiem apsvērumiem.

Tiesas sēdē nopratinātas liecinieces *B.B.* un *I.N.*

[5.1] Lieciniece *B.B.* liecināja, ka ar pieteicēju pazīstama kopš bērnības, ir draudzenes kopš skolas laikiem un jau gadus 15 dzīvo arī kaimiņos. Bērnus arī lieciniece pazīst kopš viņu bērnības. *B.B.* viņus ikdienā dzird un redz, tāpēc viņai bija ļoti liels brīnums, ka pieteicējai viņus atņēma. Nākot mājās no skolas, Bērni uzreiz skrienot pie pieteicējas, saucot viņu par mammu. Pēc liecinieces domām pieteicēja viņiem ir pats tuvākais cilvēks. Pieteicējas mājās *B.B.* nekad nav dzirdējusi nekādas dzeršanas un skandālus, Bērni ir ļoti kopti, pieklājīgi, cik esmu redzējusi, vasarā vienmēr ir pilna veļas šņore ar bērnu izmazgātām drēbēm.

Uz tiesas jautājumu, vai lieciniece bijusi informēta par to, ka pieteicēju apmeklē sociālais dienests, ka Bāriņtiesa viņu kontrolē, ka ir bijušas kaut kādas problēmas, *B.B.* atbildēja, ka pieteicēja stāstījusi, ka tādas ir bijušas. Tomēr piebilda, ja mājās ir seši bērni, tad kāda ideālā kārtība var būt? Pieteicējas

bērniem ir savs laiks, kad viņiem ir jāstrādā, ir savs laiks, kad viņi braukā ar riteņiem. Bērni ir ļoti sportiski, *A.F.* pats taisa riteņus, kopā gājuši uz dārzu un tīrumu. Bērni viņu vienmēr sveicina, vienmēr ir atvērti, ir nākuši arī pie liecinieces. Es pilnīgi neko sliktu nevaru pateikt.

Uz tiesas jautājumu par kārtību pieteicējas pagalmā, *B.B.* atbildēja, ka visu šo pavasari bērni un pati Agrita strādājusi pagalmā, ravējuši. Nekādu nekārtību lieciniece nav redzējusi, ja *B.B.* teiktu, ka pieteicējai ir šausmīga nekārtība, tad viņa melotu.

2011.gada 25.oktobrī lieciniece ārā grābusi lapas un redzējusi, ka piebrauc policijas automašīna. Priekšā bijuši koki un *B.B.* nav varējusi saprast, kas notiek. Viņa zvanījusi pieteicējai un prasījusi, kas ir noticis? Pieteicēja teikusi, ka viņa esot tāda mamma, ka tūlīt ņems nost Bērnus, ka viņa liecinieces pārzvanīšot vēlāk. Bērni tikuši aizvesti.

Uz tiesas jautājumu par antisanitāriem apstākļiem pieteicējas dzīvesvietā, *B.B.* atbildēja, ka par tādiem neko nezinot. Viņa zinot, ka bērni tur darbojas ap riteņiem, pieteicēja spiež sulu, jo tur saved maisus ar āboliem, tad tie tur varētu būt, bet vairāk viņa neko nezina. Iekšā pieteicējas mājās tagad gan viņa nav gājusi, bet tad, kad viņa tur bijusi, redzējusi, ka pieteicējai uz trepēm ir salikti ķirbji, bet kur gan citur, lai tos liek.

[5.2] Lieciniece *I.N.* liecināja, ka ir pieteicējas māsa un dzīvo kaimiņos, kādus metrus 50 no viņas. 2011.gada 25.oktobrī pie pieteicējas „no zila gaisa" ieradusies Bāriņtiesa un izrāvusi bērnus no mājām. To, kā tas noticis, lieciniece nav redzējusi, bet par to dzirdējusi jau pēc tam.

Attiecībā par antisanitāriem apstākļiem pieteicējas dzīves vietā, *I.N.* liecināja, ka varbūt suns kaut kur pietaisījis, bet citādi apstākļi esot normāli. Arī telpās atrodošās mantas neliedz tām izspraukties cauri, koridorā pieteicējai karājoties daudz drēbju, bet tas esot normāli, jo viņu ir daudz.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, noklausoties procesa dalībnieku paskaidrojumus un liecinieču liecības, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, secina, ka pieteikums *ir daļēji apmierināms*.

[7] Tiesa konstatē šādus faktiskos apstākļus.

[7.1] Ar Rīgas bāriņtiesas 2000.gada 20.jūnija lēmumu Nr.5-1/186 nolemts iecelt pieteicēju par aizbildni nepilngadīgajam *A.F. (lietas 44.lapa)*.

[7.2] Ar Rīgas bāriņtiesas 2001.gada 11.aprīļa lēmumu Nr.1-6/350 nolemts iecelt pieteicēju par aizbildni nepilngadīgajai *K.M. (lietas 42.lapa)*.

[7.3] Ar Vilpulkas pagasttiesas 2004.gada 20.oktobra lēmumu Nr.1-6/8 nolemts iecelt pieteicēju par aizbildni nepilngadīgajai *R.M.*

[7.4] Ar Līgatnes pagasta bāriņtiesas 2008.gada 27.jūnija lēmumu Nr.1-6/15 pieteicējai piešķirts audžuģimenes statuss un viņas ģimenē 2009.gada 29.maijā ievietoti trīs bērni no vienas ģimenes: *T.G., A.G.* un *L.G. (lietas 75., 76. un 80.lapa)*.

[7.5] 2010.gada 4. un 14.oktobrī Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija inspektore pieteicējas ģimenē veikusi dzīves apstākļu apsekošanu,

kuras laikā cita starp konstatēja, ka bērnu dzīvojamā istabā un koplietošanas istabā izvietotas dažādas mantas un priekšmeti, kas liedz iespēju brīvi pārvietoties. 2/3 no virtuves galda aizņem dažādas ar dvieli apklātas lietas, gar koridora, verandas un kāpņu telpas sienām izvietotas dažādas mantas un priekšmeti, kuru dēļ pārvietoties iespējams vienā virzienā. Apsekošanas rezultātā izdarītie ieteikumi – izvērtēt audžuģimenes iespējas nodrošināt ģimenē esošo 6 nepilngadīgo bērnu pilnvērtīgu aprūpi *(lietas 78. – 82.lapa)*.

[7.6] 2010.gada 16.novembrī Bāriņtiesa, pamatojoties uz Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas veikto dzīves apstākļu apsekošanu un tajā konstatēto, izvērtēja pieteicējas audžuģimenes darbību un nolēma saglabāt pieteicējas ģimenei audžuģimenes statusu ar konkrētiem nosacījumiem, tai skaitā nosacījumu – mēneša laikā dzīvojamās telpas atbrīvot no liekajām mantām un kastēm, lai bērniem būtu plašāka dzīves telpa *(lietas 75. – 77.lapa)*.

[7.7] 2011.gada 20.maijā Bāriņtiesa veikusi pieteicējas ģimenes dzīves apstākļu pārbaudi, kuras laikā konstatējusi, ka pa visu pagalmu izmētāti velosipēdi, vecas riepas, citas rotaļlietas. Mājās iekļūt nav izdevies, jo pieteicēja bijusi tīrumā, bet bērnus pieskatījis viņas draugs *(lietas 74.lapa)*.

[7.8] 2011.gada 16.jūnijā Bāriņtiesa veikusi pieteicējas ģimenes dzīves apstākļu pārbaudi, kuras laikā konstatējusi, ka bērni spēlējušies pagalmā, kurā bijusi liela nekārtība. Mājas koridorā kastes, kuras vēl nav paspētas sakārtot. Mantu izvietošanai iegādāti plaukti, kuri stāv iepakojumā. Plauktus paredzēts izvietot kāpņu telpā. Bērniem ir daudz rotaļlietu, katrai no tām ir sava būtiska nozīme, tādēļ tās tiek saglabātas. Tāpat ir ar bērnu zīmējumiem. Kastēs glabājas bērnu drēbes, apavi un citi priekšmeti. Uz daudzām kastēm konstatējami uzraksti, kas tur atrodas. Virtuvē galds bijis piekrauts ar dažādām burciņām, bļodiņām. Bāriņtiesas pārstāves secinājušas, ka katrs ģimenes loceklis ēdot citā laikā, jo kopīgām ēdienreizēm vietas virtuvē neesot, jo arī citas virsmas virtuvē ir aizkrautas. Pēc apsekošanas pieteicējai atkārtoti uzdots sakārtot telpas un pagalmu *(lietas 73.lapa)*.

[7.9] 2011.gada 25.oktobrī Bāriņtiesa veikusi pieteicējas ģimenes dzīves apstākļu pārbaudi, kuras laikā konstatējusi, ka gan pagalmā, gan arī mājā valda diezgan liela nekārtība. Atstātas tikai nelielas ejas, lai varētu tikt no vienas telpas otrā, viss piekrauts, krēsli aizkrauti ar drēbēm, istabās gandrīz nav kur apsēsties. Pagalmā rūguma un skābuma aromāti, burkās nenosakāmas krāsas gurķi, maisā bojāti āboli. Koridorā gar malām sakrauti ķirbji, istabas galds nokrauts ar iztabas augiem. Telpas vēsas, malka esot, bet kurināts nav. Uz skapjiem pārklātas mantas, kas nav ļoti ilgi aiztiktas. Apsekošanā secinātais – dzīvojamo telpu un pagalma sakopšana, lai nodrošinātu bērniem piemērotu vidi viņu augšanai un attīstībai *(lietas 72.lapa)*.

[7.10] 2011.gada 25.oktobrī Bāriņtiesas priekšsēdētāja pieņēmusi Lēmumu par Bērnu un *R.M.* izņemšanu no pieteicējas ģimenes un viņas atstādināšanu no aizbildnes pienākumu pildīšanas, jo bērnu dzīves apstākļu pārbaudē un citādi konstatēta aizbildnes nolaidība bērnu aprūpē un nespēja kontrolēt ģimenē pieņemto bērnu uzvedību, tādējādi radot draudus bērnu veselībai un normālai attīstībai *(lietas 10. – 12.lapa)*.

[7.11] 2011.gada 9.novembrī Rīgas bāriņtiesa ar lēmumiem Nr.1-6/2510 un Nr.1-6/2511 atzina, ka pieteicēja spēj pildīt Bērnu aizbildņa pienākumus un Bērnu interesēs ir viņiem atgriezties pieteicējas ģimenē *(lietas 42. – 45. lapa)*.

[8] Bāriņtiesu likuma 23.panta pirmās daļas 2.punkts noteic, ja bērna dzīves apstākļu pārbaudē vai citādi atklājas, ka bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, kā arī tad, ja bērna turpmākā atrašanās ģimenē var apdraudēt viņa pilnvērtīgu attīstību, bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks vai bāriņtiesas loceklis vienpersoniski pieņem lēmumu par bērna izņemšanu no aizbildņa ģimenes un aizbildņa atstādināšanu no pienākumu pildīšanas. Savukārt minētā panta otrā daļa noteic, ka šā panta pirmajā daļā minētajos gadījumos bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks vai bāriņtiesas loceklis nogādā bērnu audžuģimenē, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, slimnīcā vai citos drošos apstākļos.

Tātad bāriņtiesas priekšsēdētājam, tā vietniekam vai bāriņtiesas loceklim likumdevējs piešķīris tiesības vienpersoniski pieņemt lēmumu par bērna izņemšanu no aizbildņa ģimenes un aizbildņa atstādināšanu no pienākumu pildīšanas, kā arī uzlicis par pienākumu izņemto bērnu nodādāt drošos apstākļos. Tomēr šādas tiesības minētajām bāriņtiesas amatpersonām ir tikai tad, ja atklājas, ka bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, kā arī tad, ja bērna turpmākā atrašanās ģimenē var apdraudēt viņa pilnvērtīgu attīstību, proti, tad, ja bērns atrodas ārkārtējos apstākļos, kas var apdraudēt viņa veselību, dzīvību vai pilnvērtīgu attīstību.

[9] No izskatāmās lietas materiāliem ir konstatējams, ka 2011.gada 25.oktobrī Bāriņtiesas priekšsēdētāja pieņēmusi vienpersonisko lēmumu par Bērnu un *R.M.* izņemšanu no pieteicējas ģimenes un viņas atstādināšanu no aizbildnes pienākumu pildīšanas. Lēmums pamatots ar: 1) 2011.gada 25.oktobrī Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas pārbaudē secināto, ka pieteicējas audžuģimenē ievietoto trīs bērnu un aizbildnībā nodoto trīs bērnu dzīves apstākļi ir absolūti neatbilstoši tam, kādos bērni var turpināt dzīvot, būt veseli, iegūt izglītību un dzīves veidošanai nepieciešamās prasmes. Savukārt secinājums izriet no apsekošanā konstatētā, ka pieteicēja pieļauj nolaidību pret bērnu pamatvajadzībām, māja ir auksta, ļoti nekārtīga, haotiska, pilna ar dažādām lietām, kas atrodas visur; 2) 2010.gada 14.oktobrī Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas pārbaudē konstatētajiem līdzīgiem pārkāpumiem un to, ka vairāku mēnešu kopīgas centības rezultātā panākta tikai neliela situācijas uzlabošanās; 3) 2011.gada 25.oktobrī Bāriņtiesas veikto pieteicējas ģimenes dzīves apstākļu pārbaudi, pēc kuras secināms, ka bērnu dzīves apstākļi ir vēl sliktāki nekā pirms gada.

Tātad pēc būtības Bāriņtiesas priekšsēdētājas vienpersoniskā lēmuma pieņemšanas pamatā bija telefoniski saņemtā informācija par Smiltenes bāriņtiesas un Valsts bērnu tiesību inspekcijas veikto pieteicējas ģimenes apsekošanu un tās rezultātā izņemtajiem trijiem bērniem (*T.G.*, *A.G.* un *L.G.*), Bāriņtiesas pieredze jautājuma risināšanā par pieteicējas dzīvesvietas sakārtošanu, kā arī 2011.gada 25.oktobrī konstatētie faktiskie apstākļi.

Tiesas sēdē Bāriņtiesas priekšsēdētāja paskaidroja, ka 2011.gada 25.oktobrī telefoniski saņemtā informācija viņai nebija pārsteigums. Tas, ka pie pieteicējas ir hroniska nekārtība, nav vienas dienas gadījums. Ja iepriekšējās reizēs Bāriņtiesas priekšsēdētāja šo nekārtību nebūtu konstatējusi, un 2011.gada 25.oktobrī tas tiešām būtu bijis tikai gadījums, kā to stāstīja pieteicēja, tad Bāriņtiesas priekšsēdētāja ar pieteicēju būtu varējušas vienoties par kaut ko citu, bet iepriekš par šo jautājumu bijuši gan aizrādījumi, gan izskatīts jautājums par audžuģimenes statusa izvērtēšanu, gan doti uzdevumi. 2011.gada 25.oktobra apsekošanā konstatētais bija tas pēdējais punkts, kad bija jāpieņem kaut kādi radikāli lēmumi *(lietas 102. un 103.lapa)*.

Izvērtējot Bāriņtiesas 2011.gada 25.oktobrī veiktajā pieteicējas ģimenes dzīves apstākļu pārbaudē konstatēto un Lēmumā minēto, tiesa nekonstatē apstākļus šāda vienpersoniska lēmuma pieņemšanas pamatotībai. Proti, tiesa nekonstatē, ka 2011.gada 25.oktobrī Bērni atradušies tādos apstākļos, kas apdraudējuši viņu veselību, dzīvību vai pilnvērtīgu attīstību. Gluži pretēji, gan no Lēmumā ietvertās atsauces uz Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas 2010.gada 14.oktobra pārbaudē konstatētajiem līdzīgiem pārkāpumiem un to, ka vairāku mēnešu kopīgas centības rezultātā panākta tikai neliela situācijas uzlabošanās, gan arī no Bāriņtiesas priekšsēdētājas tiesas sēdē paskaidrotā, ka nekārtība pieteicējas dzīvesvietā ir hroniska, bet, ja tas būtu tikai konkrēts gadījums, tad varētu vienoties par ko citu, ir secināms, ka Lēmums pieņemts par Bērnu attīstībai neatbilstošiem dzīves apstākļiem ilgstošākā laika periodā, vismaz no 2010.gada 4.oktobra.

Vienlaicīgi tiesa piekrīt Bāriņtiesas viedoklim, ka jau ilgstošākā laika periodā vairākkārtīgi konstatētie pieteicējas ģimenes dzīves apstākļi (sadzīviskā nekārtība), varētu negatīvi ietekmēt Bērnu pilvērtīgu attīstību un pat veselību, tomēr par šiem faktiskajiem apstākļiem Bāriņtiesai tad bija nepieciešams informēt attiecīgās bāriņtiesas, kuru bērni atradās pieteicējas ģimenē, lai tās varētu izskatīt jautājumus un pieņemt lēmumus par to, vai konkrētajos apstākļos pieteicēja ir spējīga aprūpēt sešus bērnus. Savukārt vienpersoniskā lēmuma mērķis ir pasargāt konkrētus bērnus no apdraudējuma veselībai, dzīvībai vai pilvērtīgai attīstībai, kas jau ir radies vai varētu rasties paliekot ģimenē līdz brīdim, kad jautājums bāriņtiesā tiks izskatīts vispārīgā kārtībā. Tātad šis lēmums ir pieņemams bērnu interesēs, lai nodrošinātu tiem drošus dzīves apstākļus, nevis kā konkrētajā gadījumā, lai sodītu pieteicēju par viņas iepriekš nepietiekamo sadarbību ar Bāriņtiesu un savas dzīves vietas nesakopšanu. Konkrētajā gadījumā Lēmumam nav tiesisks pamatojums un tas pieņemts, neievērojot ANO 1989.gada konvencijas par bērna tiesībām 3.panta 1.punktā un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta otrajā daļā noteiktās Bērnu vislabākās intereses.

[10] Ņemot vērā sprieduma 8. un 9.punktā minēto, tiesa Līgatnes novada bāriņtiesas priekšsēdētājas 2011.gada 25.oktobra vienpersonisko lēmumu Nr.1-6/40 „Par bērnu izņemšanu no aizbildņa ģimenes un aizbildņa atstādināšanu no pienākumu pildīšanas" atzīst par prettiesisku. Līdz ar to pieteikums šajā daļā ir apmierināms.

[11] Administratīvā procesa likuma 92.pants noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Savukārt Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk arī Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 1.pants noteic, ka likuma mērķis ir nodrošināt privātpersonai Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu (turpmāk zaudējumu atlīdzinājums), kas nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību. Šā likuma 4.panta pirmā daļa noteic, ka iestāde zaudējumus var nodarīt ar darbību izdodot prettiesisku administratīvo aktu vai veicot prettiesisku faktisko rīcību, vai arī ar bezdarbību, ja iestādei bija pienākums rīkoties, bet tā prettiesiski nav rīkojusies. Savukārt, šā likuma 5.pants noteic, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu ir cietušajam, proti, privātpersonai, kas ir prettiesiska administratīvā akta adresāts vai trešā persona Administratīvā procesa likuma izpratnē, kā arī privātpersonai, pret kuru ir tieši vērsta vai kuru tieši skar iestādes prettiesiska faktiskā rīcība.

No minētajām tiesību normām secināms, ka persona var prasīt zaudējumu atlīdzinājumu (arī morālā un personiskā kaitējuma), ja zaudējumi nodarīti ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību, kas atzīta par prettiesisku.

Izskatāmajā lietā tiesa Līgatnes novada bāriņtiesas priekšsēdētājas 2011.gada 25.oktobra vienpersonisko lēmumu Nr.1-6/40 „Par bērnu izņemšanu no aizbildņa ģimenes un aizbildņa atstādināšanu no pienākumu pildīšanas" atzina par prettiesisku, tātad gan pieteicēja (prettiesiska administratīvā akta adresāts), gan arī Bērni (trešās personas) var prasīt zaudējumu atlīdzinājumu, kas nodarīti ar prettiesisko Lēmumu.

[12] Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 7.panta pirmā daļa noteic, ka mantiskais zaudējums šā likuma izpratnē ir katrs mantiski novērtējams pametums, kas cietušajam radies ar iestādes prettiesiska administratīvā akta vai prettiesiskas faktiskās rīcības dēļ. Savukārt minētā likuma 11.panta pirmā daļa noteic, ka mantiskā zaudējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats un apmērs tiek pierādīts ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem.

No minētajām tiesību normām ir secināms, ka persona var prasīt zaudējumu atlīdzinājumu, ja zaudējumi, kas pierādīti ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem, ir nodarīti ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību, kas atzīta par prettiesisku. Tādējādi, lai persona varētu prasīt mantiskā zaudējuma atlīdzinājumu, nepieciešams konstatēt trīs obligātus nosacījumus: 1) valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību; 2) zaudējumus, kas pierādīti ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem; 3) tiešu cēloņsakarību – objektīvu saikni starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, kas pastāv starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu.

Iztrūkstot kaut vienam no obligātajiem nosacījumiem, ir atzīstams, ka personai nav tiesību uz mantiskā zaudējuma atlīdzinājumu.

Izskatāmajā lietā pieteicēja nav iesniegusi nevienu pierādījumu, kas apliecinātu, ka ar prettiesisko Lēmumu viņai nodarīts mantiskais zaudējums, līdz ar to ir atzīstams, ka pieteicējai nav tiesību uz mantiskā zaudējuma atlīdzinājumu. Tādējādi šajā daļā pieteikums ir noraidāms.

[13] Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8.panta pirmā daļa noteic, ka personiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir kaitējums, kas ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvībai, fiziskajai integritātei, veselībai, brīvībai, godam un cieņai, personiskam un ģimenes noslēpumam vai komercnoslēpumam, autortiesībām vai citām nemantiskajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm. Šā likuma 11.panta otrā daļa noteic, ka personiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats tiek pierādīts ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt personiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru un to pamatot, savukārt saskaņā ar šā likuma 14.panta pirmo daļu personisko un morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzdalību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

Juridiskajā literatūrā, ar vārdu „personisks" apzīmē visu, kas saistīts ar kādu personu individuāli, tai raksturīgām īpašībām un labumiem. Tiesiski aizsargājami personiskie labumi ir cilvēka dzīvība, veselība, personiskā neaizskaramība, vārds, gods, cieņa, autorība un citi labumi, kas nosaka cilvēka spēju darboties un stāvokli sabiedrībā (*sk. K.Torgāns. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 273.lpp.*).

[13.1] No izskatāmās lietas materiāliem ir konstatējams, ka personiskā kaitējuma esamību pieteicēja pamato ar to, ka prettiesiskais Lēmums, kura rezultātā no viņas ģimenes uz 15 dienām izņemti Bērni, aizskāris pieteicējas godu un cieņu, savukārt Bērniem šī izņemšana radījusi veselības problēmas un psiholoģisku traumu *(lietas 5.lapa)*.

[13.2] Valsts pārvaldes darbības pamatforma ir administratīvais akts. Ar to valsts pārvaldes iestāde vispārīgas tiesību normas tiesiskās sekas individualizē un konkretizē attiecībā pret privātpersonu. Administratīvā akta neatņemama sastāvdaļa ir faktu konstatējums un pamatojums, kādēļ konkrētajā situācijā iestāde izdod tāda vai citāda satura administratīvo aktu. Iestādes administratīvais akts var būt kļūdains gan tādēļ, ka nepareizi noskaidroti faktiskie apstākļi, gan tādēļ, ka nepareizi noskaidrots normu saturs vai nepareizi konkretizētas normas sekas. Kļūdainu administratīvo aktu var atcelt kā pati iestāde, tā arī augstāka iestāde vai administratīvā tiesa. Ar administratīvā akta atcelšanu nepareizi konstatētie fakti un pamatojums zaudē savu spēku, tādēļ nav pamata vispār apskatīt šādā situācijā goda un cieņas aizskārumu *(sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2012.gada 15.maija sprieduma lietā SKA-410/2012 13.punktu)*.

Ņemot vērā šo Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) atziņu, ir secināms, ka izskatāmajā lietā nav pamata vispār apskatīt jautājumu par pieteicējas goda un cieņas aizskārumu, jo

Bāriņtiesas priekšēdētājas prettiesiskais Lēmums 2011.gada 9.novembrī zaudējis savu spēku.

[13.3] Attiecībā par pieteikumā norādīto kaitējumu Bērnu veselībai, tiesa norāda, ka izskatāmajā lietā nav neviena pierādījuma, kas apliecinātu, ka Bāriņtiesas priekšēdētājas prettiesiskā Lēmuma rezultātā Bērniem ir radies kāds veselības kaitējums. Kaut arī pieteicēja ir norādījusi, ka šo kaitējumu apliecina objektīvs veselības aprūpes speciālista slēdziens, tomēr tiesai pieteicēja šādu slēdzienu nav iesniegusi. Tādējādi arī secināms, ka Bērnu likumiskā pārstāve nav izpildījusi Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta otrajā daļā noteikto pienākumu pamatot personiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem.

[14] Konstatējot, ka izskatāmajā lietā prettiesiskais Lēmums nav aizskāris pieteicējas godu un cieņu, kā arī to, ka lietā nav pierādījumi par nodarīto kaitējumu Bērnu veselībai, tiesa atzīst, ka konkrētajā gadījumā ne pieteicējai, ne arī Bērniem nav nodarīts personisks kaitējums. Līdz ar to prasījumi par personiskā kaitējuma atlīdzināšanu pieteicējai Ls 5000 apmērā, *A.F.* Ls 5000 apmērā un *K.M.* Ls 5000 apmērā ir noraidāmi.

[15] Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pants noteic, ka morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums. Šā likuma 11.panta trešā daļa noteic, ka morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums.

Morālais kaitējums tiek prezumēts, proti, tiek pieņemts, ka konkrēts aizskārums konkrētajai personai varētu izraisīt nepamatotas ciešanas *(sk. I.Gredzena. Valsts atbildība un tās veidi. Zaudējumu atlīdzība administratīvajā procesā. Rīga: izdevniecība „Nordik", 2004, 71., 89.lpp.).* Morālais kaitējums ir subjektīvs jēdziens, tie ir personas iekšēji pārdzīvojumi. Pārdzīvojumu intensitāte kādā laika posmā netiek ietekmēta no tā, ka beigās reālas sekas nav iestājušās, jo visu šo laiku persona nezina, kā situācija atrisināsies *(sk. Senāta 2008.gada 3.aprīļa sprieduma lietā SKA-103/2008 13.punktu).*

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka morālā kaitējuma tiesiskais pamats tiek uzskatīts par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums.

Izskatāmajā lietā tiesa konstatē, ka ar Bāriņtiesas priekšsēdētājas Lēmumu ir aizskartas pieteicējas tiesības uz ilgstošā (10 un 11 gadi) aizbildnībā esošo Bērnu aprūpi, liedzot šīs tiesības uz 15 dienām. Tādējādi ir atzīstams, ka pieteicējai nodarītā morālā kaitējuma tiesiskais pamats ir pierādīts. Vienlaicīgi tiesa arī konstatē, ka ar Bāriņtiesas priekšsēdētājas Lēmumu ir aizskartas arī Bērnu tiesības būt aprūpētiem pieteicējas, ar kuru viņiem izveidojusies tuva emocionāla saikne, ģimenē, nevis 15 dienas atrasties ārpusģimenes aprūpes iestādē – */aprūpes centrs/.*

[16] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturto daļu atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu

atlīdzinājumu naudā. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmo daļu personisko un morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzdalību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus. Saskaņā ar minētā panta trešo daļu morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 3000 latiem. Ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 5000 latiem, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 20 000 latiem. Savukārt saskaņā ar minētā panta ceturto daļu, ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, morālā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt iestādes rakstveida vai publiska atvainošanās.

Lemjot par atlīdzinājumu, jāatceras, ka morāls kaitējums ir subjektīvs jēdziens, tie ir personas iekšēji pārdzīvojumi (*sk. Senāta 2008.gada 3.aprīļa sprieduma lietā SKA-103/2008 13.punktu*).

Likumdevējs ir noteicis vadlīnijas, kas ņemamas vērā, nosakot atlīdzinājumu par morālo kaitējumu. Atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pantam atlīdzinājuma noteikšanai ir jāapsver šādi kritēriji:

1) tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums;
2) konkrētā aizskāruma smagums;
3) iestādes rīcības tiesiskais un faktiskais pamatojums un motīvi;
4) cietušā rīcība un līdzatbildība**;**
5) citi konkrētajā gadījumā būtiski apstākļi.

No minētā izriet, ka morālā kaitējuma atlīdzinājumam ir jāatbilst nodarītajam kaitējumam. Tādējādi, jo nopietnāks kaitējums, jo ievērojamākam jābūt atlīdzinājumam. Tas attiecas gan uz atlīdzinājuma veida izvēli (iestādes atvainošanās vai atlīdzinājums naudā), gan atlīdzinājuma apmēru, ja izvēlēts atlīdzinājums naudā (*sk. Senāta 2011.gada 5.aprīļa sprieduma lietā SKA-25/2011 13.punktu*).

[17] Pieteicēja norādījusi, ka prettiesiskā Bāriņtiesas priekšsēdētājas lēmuma rezultātā viņa no aizbildnībā esošajiem Bērniem bija šķirta 15 dienas, tai skaitā 13 dienas viņai bija liegta iespēja pat tikties ar viņiem. Tādēļ par atbilstošu morālā kaitējuma atlīdzinājumu viņa uzskata atlīdzinājumu naudā – Ls 3000.

Administratīvo tiesu praksē ir atzīts, ka ne jebkurš morālais kaitējums ir atlīdzināms naudā. Vienīgi būtisku morālo kaitējumu ir atbilstīgi atlīdzināt naudā *(sk., piemēram, Senāta 2009.gada 5.jūnija sprieduma lietā SKA-388/2009 14.punktu)*.

Nosakot morālā kaitējuma atlīdzības veidu un apmēru, tiesai jāņem vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, pieteicējas rīcību un līdzatbildību.

[17.1] No izskatāmās lietas materiāliem ir konstatējams, ka Bāriņtiesas priekšsēdētājas prettiesiskā Lēmuma pamatā bija pieteicējas dzīvesvietā vairākkārtīgi konstatētie dzīves apstākļi, kas varētu kaitēt Bērnu normālai

attīstībai. Konkrēti, jau 2010.gada 4. un 14.oktobrī Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas inspektore pieteicējas ģimenē veikusi dzīves apstākļu apsekošanu, kuras laikā cita starp konstatēja, ka bērnu dzīvojamā istabā un koplietošanas istabā izvietotas dažādas mantas un priekšmeti, kas liedz iespēju brīvi pārvietoties, 2/3 no virtuves galda aizņem dažādas ar dvieli apklātas lietas, gar koridora, verandas un kāpņu telpas sienām izvietotas dažādas mantas un priekšmeti, kuru dēļ pārvietoties iespējams vienā virzienā. 2010.gada 16.novembrī Bāriņtiesa, pamatojoties uz Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas veikto dzīves apstākļu apsekošanu un tajā konstatēto, izvērtēja pieteicējas audžuģimenes darbību un nolēma saglabāt pieteicējas ģimenei audžuģimenes statusu ar konkrētiem nosacījumiem, tai skaitā nosacījumu – mēneša laikā dzīvojamās telpas atbrīvot no liekajām mantām un kastēm, lai bērniem būtu plašāka dzīves telpa. Tomēr gan 2011.gada 20.maijā, gan arī 2011.gada 16.jūnijā Bāriņtiesas veiktajā pieteicējas ģimenes dzīves apstākļu pārbaudē ir konstatēta sadzīviskā nekārtība gan pagalmā, gan arī pašā mājā, tādēļ pieteicējai atkārtoti uzdots sakārtot telpas un pagalmu. Arī Bāriņtiesas priekšsēdētājas Lēmuma pieņemšanas dienā veiktajā pārbaudē konstatēta sadzīviskā nekārtība gan pieteicējas pagalmā, gan pašā mājā, kas ne tikai nebija mazinājusies, bet pat palielinājusies. Arī pati pieteicēja tiesas sēdē atzina, ka 2011.gada 25.oktobrī gan virtuve, gan arī koridors bija piekrāmēti tā, ka tos nevarēja lietot atbilstoši mērķiem, arī, lai ienāktu lielajā istabā, bija jāpārkāpj ķirbim. Tomēr tādi apstākļi bija izveidojušies, jo iepriekšejā vakarā pieteicēja ar bērniem mājā bija sanesusi ķirbjus un vasaras puķes, jo bija gaidāma salna, savukārt uz krēsliem atradusies jau izmazgātā un izžuvusī veļa, kura vēl nebija sakrāmēta, kā arī netīrā veļa, kura bija paredzēta mazgāt *(lietas 100. – 102.lapa)*.

Kā jau tiesa norādīja to iepriekš sprieduma 9.punktā, ilgstošākā laika periodā vairākkārtīgi konstatētie pieteicējas ģimenes dzīves apstākļi (sadzīviskā nekārtība), negatīvi ietekmē Bērnu pilvērtīgu attīstību un negatīvi varētu ietekmēt arī viņu veselību, par ko liecina Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta 2012.gada 4.janvārī sniegtā informācija *(lietas 60.lapa)*, tomēr par šiem faktiskajiem apstākļiem Bāriņtiesai tad bija nepieciešams informēt attiecīgās bāriņtiesas, kuru bērni atradās pieteicējas ģimenē, lai tās varētu izskatīt jautājumus un pieņemt lēmumus par to, vai konkrētajos apstākļos pieteicēja ir spējīga aprūpēt sešus bērnus. Tātad ir konstatējams pamatojums izvērtēšanai, vai pieteicēja var pildīt audžumātes un aizbildnes pienākumus, tomēr Bāriņtiesas priekšsēdētāja izvēlējās faktiskajiem apstākļiem neatbilstošu līdzekli – vienpersonisko lēmumu. Tādējādi konstatējama arī pieteicējas rīcība, kas neatbilst Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10.panta pirmajā daļā noteiktajam, ka bērnam ir tiesības uz tādiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina pilnvērtīgu fozisko un intelektuālo attīstību, līdz ar to arī līdzatbildība prettiesiskā Lēmuma pieņemšanā.

[17.2] Bāriņtiesas priekšsēdētājas prettiesiskā Lēmuma rezultātā pieteicējai bija liegtas tiesības 15 dienas aprūpēt aizbildnībā esošos Bērnus. Tātad jāņem vērā gan tas faktiskais apstāklis, ka pieteicēja nav šo bērnu māte, bet aizbildne, kā arī tas faktiskais apstāklis, ka tiesības aprūpēt aizbildnībā

esošos Bērnus pieteicējai liegtas uz salīdzinoši īsu laiku. Pie tam Lēmumā ir norādīts, ka Rīgas bāriņtiesa 15 dienu laikā lems par Bērnu turpmāko ārpusģimenes aprūpes formu, tātad pieteicējai bija zināms, ka Lēmuma darbība nebūs ilgāka par 15 dienām. Vienlaicīgi ir jāņem vērā arī tas faktiskais apstāklis, ka pieteicējai bija zināma Bērnu atrašanās vieta un viņa ar Bērniem satikties varēja jau 2011.gada 7.novembrī, proti, 13 dienā.

[17.3] Senāts ir norādījis, ka jautājuma izlemšanā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu kā atskaites punkts ir izmantojamas administratīvās lietas Nr.A42034604, Nr.A42292206, Nr.A42397206, Nr.A42241805 un Nr.A42342405, kurās spēkā stājušies Administratīvās apgabaltiesas spriedumi. Ja lietas ir salīdzināmas, tad arī atlīdzinājumam ir jābūt līdzīgam. Ja tiesa atkāpjas no līdzšinējās tiesu prakses, tad tiesai sava nostāja ir jāpamato *(sk., Senāta 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā SKA-104/2010 16.punktu)*. Tātad pēc būtības Senāts ir norādījis, ka gadījumā, ja lieta ir salīdzināma ar tiesu praksē esošu lietu, tad atlīdzinājumam ir jābūt līdzīgam.

Vērtējot atlīdzinājuma apmēru, tiesa salīdzina citus gadījumus ģimenes tiesību jomā Administratīvās apgabaltiesas praksē, kur ir spriests par morālā kaitējuma atlīdzinājumu un kurās spriedums ir stājies spēkā.

1) Lietā Nr.A42174804 iestāde prettiesiski atteicās reģistrēt bērna piedzimšanu. Apgabaltiesa uzlika pienākumu atlīdzināt pieteicējiem morālo kaitējumu Ls 500 apmērā.

2) Lietā Nr.A42514306 iestāde prettiesiski attiecās piešķirt bērnam personas kodu. Apgabaltiesa uzlika pienākumu atlīdzināt pieteicējiem morālo kaitējumu Ls 700 apmērā.

3) Lietā Nr.A42397206 iestāde prettiesiski atņēma pieteicējai bērna aprūpes tiesības. Apgabaltiesa uzlika atbildētājai pienākumu atlīdzināt pieteicējai morālo kaitējumu Ls 1000 apmērā.

4) Lietā Nr.A420412311 iestāde prettiesiski atņēma pieteicējai bērna aprūpes tiesības. Apgabaltiesa uzlika atbildētājai pienākumu atlīdzināt pieteicējai morālo kaitējumu Ls 300 apmērā.

Tātad attiecībā par morālā kaitējuma, kas nodarīts ar bērna aprūpes tiesību nepamatotu atņemšanu, atlīdzinājumu Administratīvā apgabaltiesa lēmusi lietās Nr.A42397206 un Nr.A420412311. Pirmajā lietā lēmums par aprūpes tiesību atņemšanu pieņemts, nepārliecinoties par saņemtās informācijas, ka māte slikti izturas pret bērnu, patiesumu. Bērns izņemts no mātes ģimenes aprūpes un īslaicīgai aprūpei nodots vecaimātei, ar kuru pieteicējai bija sliktas attiecības un kura pēc mātes domām bērnu dzirdījusi ar baldriāniem. Pēc bērna izņemšanas māte divas dienas nezināja viņa atrašanās vietu, jo vecāmāte ar mazdēlu neuzturējās lēmumā norādītajā dzīvesvietā. Bez tam bērns bija ievietots arī rehabilitācijas centrā un mātei bija ierobežotas tiesības tikties ar dēlu, bet viņai bija zināmas bērna ciešanas, atrodoties šķirtam no ģimenes. Bērns no mātes ģimenes šajā gadījumā bija šķirts 14 dienas (laika posms no 2005.gada 14.decembra līdz 28.decembrim). Savukārt otrajā lietā Bāriņtiesa prettiesisko lēmumu bija pieņēmusi, pamatojoties uz pārbaudītu informāciju, bet izdarot nepamatotu secinājumu. Meita nodota tēva ģimenes aprūpē, nevis ievietota ārpus ģimenes aprūpes iestādē. Pieteicēja zināja par

meitas atrašanās vietu un viņai bija iespējas ar viņu satikties. Bērns no mātes ģimenes šajā gadījumā bija šķirts 131 dienu.

Atšķirībā no pirmās lietas, konkrētajā gadījumā: 1) pieteicēja ir nevis Bērnu māte, bet aizbildne; 2) pieteicēja ir līdzatbildīga prettiesiskā Lēmuma pieņemšanā; 3) pieteicējai bija zināma Bērnu atrašanās vieta. Savukārt atšķirībā no otrās lietas bez jau minētajiem trīs apstākļiem arī bērnu šķiršanas termiņš – 131 diena, salīdzinot ar 15 dienām konkrētajā gadījumā.

Tādējādi, konkrētajos apstākļos pieteicējai nodarītais morālais kaitējums nav atzīstams par būtisku morālo kaitējumu, proti, par tādu, kas būtu atlīdzināms naudā. Par pieteicējai nodarītā morālā kaitējuma atbilstošu atlīdzinājumu ir atzīstama iestādes rakstveida atvainošanās. Līdz ar to ir pamats uzlikt pienākumu Bāriņtiesai rakstveidā atvainoties pieteicējai par tās priekšsēdētājas pieņemto prettiesisko Lēmumu.

[18] Attiecībā par Bērniem nodarīto kaitējumu pieteikumā ir norādīts, ka *A.F.* un *K.M.* pieteicējas ģimenē dzīvo jau 10 gadus, tādējādi pieteicējas ģimene viņiem kļuvusi par pastāvīgo dzīves vidi. Izņemot Bērnus no šīs vides, kā arī liedzot apmeklēt izglītības un interešu izglītības iestādes bez pamatota iemesla, Bērnos radīta ārkārtīgi liela trauksme, bailes atkal nonākt situācijā, kad viņiem nav ģimenes. Bērniem ir radīta nedrošības sajūta, ka Bāriņtiesai ir tiesības iejaukties Bērnu dzīvē, neņemot vērā viņu viedokļus, neraugoties uz to, ka viņi ir sasnieguši vecumu, kad ir spējīgi izvērtēt situāciju un formulēt savu viedokli.

Atšķirībā no sprieduma iepriekšējā punktā minētās pieteicējas rīcības un līdzatbildības, Bērnu līdzatbildība prettiesiskā Lēmuma pieņemšanā nav konstatējama. Tādējādi, ņemot vērā lietā konstatēto, ka ar pieteicēju viņiem attiecīgi 10 un 11 gadu laikā ir izveidojusies tuva emocionāla saikne un pieteicējas ģimeni viņi uzskata par savām mājām, kā arī to, ka viņi nevēlējās, lai tiktu izņemti no pieteicējas ģimenes, tiesa secina, ka Bērniem nodarītais morālais kaitējums ir atzīstams par būtisku morālo kaitējumu, proti, par tādu, kas būtu atlīdzināms naudā. Kaut arī laika posms, kurā viņiem prettiesiski tika liegta iespēja atrasties pieteicējas aprūpē bija salīdzinoši neilgs (15 dienas), tomēr neziņa par savu nākotni un iespējamo ārpusģimenes aprūpes vietas un veida maiņu nepārprotami varēja radīt būtiskas ciešanas.

Vērtējot atlīdzinājuma apmēru un salīdzinot konkrēto gadījumu ar citiem gadījumiem ģimenes tiesību jomā Administratīvās apgabaltiesas praksē, kas minēti sprieduma iepriekšejā punktā, tiesa secina, ka konkrētajos apstākļos par samērīgu un atbilstošu Bērniem nodarītajām ciešanām morālā kaitējuma atlīdzinājumu ir atzīstams atlīdzinājums Ls 150 apmērā katram. Tiesas ieskatā šāds atlīdzinājums ir atbilstošs Bērnu aizskarto tiesību nozīmīgumam un aizskāruma smagumam, tas sniegs gandarījumu Bērniem, kā arī atturēs Bāriņtiesu no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē.

[19] Ņemot vērā visu iepriekš minēto, tiesa atzīst Bāriņtiesas priekšsēdētājas Lēmumu par prettiesisku, kā morālā kaitējuma atbilstošu atlīdzinājumu pieteicējai noteic iestādes rakstveida atvainošanos, kā arī uzliek par pienākumu Bāriņtiesai atlīdzināt *A.F.* nodarīto morālo kaitējumu Ls 150 apmērā un *K.M.* nodarīto morālo kaitējumu Ls 150 apmērā. Savukārt pārējā daļā pieteikums ir noraidāms. Līdz ar to pieteikums ir daļēji apmierināms.

[20] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

Tiesa konstatē, ka valsts nodeva Ls 20 (divdesmit latu) apmērā par pieteikumu par lietas ierosināšanu tiesā ir samaksāta 2011.gada 17.decembrī *(lietas 20.lapa)*. Tā kā pieteikums ir daļēji apmierināts, tad no atbildētāja par labu pieteicējai ir piespriežama samaksātā valsts nodeva.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246. – 251.pantu, 253.panta ceturto un piekto daļu, 289. – 291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

daļēji apmierināt *A.V.*, *A.F.* un *K.M.* pieteikumu par Līgatnes novada bāriņtiesas priekšsēdētājas 2011.gada 25.oktobra vienpersoniskā lēmuma Nr.1-6/40 „Par bērnu izņemšanu no aizbildņa ģimenes un aizbildņa atstādināšanu no pienākumu pildīšanas" atzīšanu par prettiesisku, mantisko zaudējumu Ls 50 apmērā, personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *A.V.*, personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *A.F.*, kā arī personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *K.M.*

Apmierināt pieteikumu **daļā** par Līgatnes novada bāriņtiesas priekšsēdētājas 2011.gada 25.oktobra vienpersoniskā lēmuma Nr.1-6/40 „Par bērnu izņemšanu no aizbildņa ģimenes un aizbildņa atstādināšanu no pienākumu pildīšanas" atzīšanu par prettiesisku, morālā kaitējuma – iestādes rakstveida atvainošanās – atlīdzināšanu *A.V.*, morālā kaitējuma Ls 150 apmērā atlīdzināšanu *A.F.*, morālā kaitējuma Ls 150 apmērā atlīdzināšanu *K.M.*

Uzlikt par pienākumu Līgatnes novada bāriņtiesai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas rakstveidā atvainoties *A.V.* par morālo kaitējumu, kas nodarīts ar tās priekšsēdētājas prettiesisko 2011.gada 25.oktobra vienpersonisko lēmumu Nr.1-6/40.

Uzlikt par pienākumu Līgatnes novada pašvaldībai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas atlīdzināt *A.F.* morālo kaitējumu Ls 150 apmērā.

Uzlikt par pienākumu Līgatnes novada pašvaldībai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas atlīdzināt *K.M.* morālo kaitējumu Ls 150 apmērā.

Noraidīt pieteikumu **daļā** par mantisko zaudējumu Ls 50 apmērā, personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 3000 apmērā atlīdzinājumu *A.V.*, personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 2850 atlīdzinājumu *A.F.*, kā arī personiskā kaitējuma Ls 5000 un morālā kaitējuma Ls 2850 atlīdzinājumu *K.M.*

Uzlikt par pienākumu Līgatnes novada pašvaldībai atmaksāt *A.V.* viņas samaksāto valsts nodevu Ls 20 apmērā.

Tiesas spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā divdesmit dienu laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2012.gada 20.jūnijā.

Tiesnesis *(paraksts)* G.Ploriņš

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās rajona tiesas

tiesnesis_____G.Ploriņš
Valmierā, 2012.gada 20.jūnijā